

ЛЬВІВСЬКИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

ЦЕНТР
українсько-європейського
наукового співробітництва

Львівський національний університет імені Івана Франка
Центр українсько-європейського наукового співробітництва

Всеукраїнське науково-педагогічне
підвищення кваліфікації

ЛІТЕРАТУРА: ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ

4 березня – 14 квітня 2024 року

Львів – Торунь
Liha-Pres
2024

УДК 82.0:37.091.3(062.552)

Л 64

Організаційний комітет:

Мацевко-Бекерська Лідія Василівна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри світової літератури Львівського національного університету імені Івана Франка, керівник Науково-методичного центру дослідження та викладання літератури Львівського національного університету імені Івана Франка;

Бораківський Любомир Адамович – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри міжкультурної комунікації та перекладу Львівського національного університету імені Івана Франка, в.о. декана факультету іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка;

Кохан Роксоляна Андріївна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка.

Література: інтегрований підхід у викладанні : матеріали Л 64 всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 4 березня – 14 квітня 2024 року. – Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. – 132 с.

ISBN 978-966-397-384-5

У збірнику представлено матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації «Література: інтегрований підхід у викладанні» (4 березня – 14 квітня 2024 року).

УДК 82.0:37.091.3(062.552)

© Львівський національний університет імені Івана Франка, 2024

© Центр українсько-європейського наукового співробітництва, 2024

ISBN 978-966-397-384-5

© Українсько-польське наукове видавництво «Liha-Pres», 2024

ЗМІСТ

Структурно-композиційні особливості роману Деvida Мітчела “Хмарний атлас” Алексенко С. Ф.	6
Навчальні видання для вивчення української літератури етнічними угорцями Закарпаття Балла Е. Ю.	8
Німецькомовні літературні тексти Галичини як історичне джерело в контексті викладання німецької мови як мови професійного спілкування здобувачам освіти за спеціальністю «Історія та археологія» Бєлзьяорова О. М.	12
Кінематографічний код роману Кевіна Баррі «Місто Боуган» Бітківська Г. В.	14
Basics of methods in foreign language teaching as an academic discipline Вогова Т. Р.	18
«Жерміналь» Емілі Золя як «роман із тезою» Гальчук О. В.	21
Індивідуально-стилістичні маркери комізму в новелі О. Вайльда «Кентервільський привид» Голі-Оглу Т. В.	25
Тема війни у творах малої прози Роберта Музіля Голомідова Л. В.	28
Прикметні ознаки мистецького кредо письменниці Ірини Жилєнко Гончарук В. А.	31
«Від такого горя навіть зозулі занімiли»: тема голоду в книзі В. Марущак «Пустеля. Голодомор. Український південь» Горбач Н. В.	35
Трансформація міфу про Персефону у сучасній масовій літературі (на прикладі роману Скарлетт Сент-Клер «Гадес і Персефона») Городнюк Н. А.	39
Урбаністичний дискурс у сучасній українській прозі Дашко Н. С.	43
Партнерство сім'ї та школи у промоції дитячого читання Димовська А. К.	45

Улас Самчук і рецепція Голодомору в досвіді української літератури Захарчук І. В.	49
Пошук універсальної істини у перекладі сакральних текстів Калько Р. М.	52
Концепт «Душа» у романі М. Стельмаха «Хліб і сіль» Кириченко В. Г.	55
Різновиди строфічної побудови поезії В. Симоненка Кискін О. М.	59
Про інтегрований підхід у викладанні історико-літературних дисциплін Козлова А. Г.	63
Номінативні експресивні речення і художній текст Коржак З. З.	66
Художня концепція мисткині в прозі раннього українського модернізму Крупка М. А.	69
Міркування про використання коміксу на уроці літератури Кушнір І. Б.	73
Postmodernism as a phenomenon in modern world culture and literature Lebedieva A. V.	75
Переклад у форматі викладання зарубіжної літератури (на матеріалі творчості Бруно Шульца) Маторіна Н. М.	79
Religious Symbolism in the Poetic Works of Robert Bielik Motornyy O. A.	82
The role of multilingual orientation in Ukrainian philological education Нурядумка А. S.	85
Функції пейзажу в повісті Б. Грінченка «Сонячний промінь» Ніколаєнко В. М.	89
Утвердження української національної та громадянської ідентичності на засадах регіонального фольклору Осіпенко Н. С.	93
Міждисциплінарний аспект у викладанні курсу методики навчання зарубіжної літератури Радчук О. В.	96

Новела Е. Гаскелл «Кумедно, якщо це правда» як нетрадиційний готичний текст Рубан А. А.	98
Становлення і розвиток композиції літературного твору у зарубіжній літературі Саркісова І. А.	102
Образ митця у «Нічних концертах» Миколи Бажана Сивачук Н. П.	105
Технологія case-study: сучасний контент у практичній діяльності вчителя-словесника Слоневська І. Б., Пірошенко С. Ю.	107
Специфіка вивчення фольклору в системі інтегрованого курсу української та зарубіжної літератур Соколова А. В.	112
Symbolic structures in the music video by Serhiy Zhadan “ <i>Survive</i> ” Starostenko T. M.	116
Музика як відображення внутрішнього світу героїні (за новелою О. Кобилянської «Impromptu phantasie») Циганок О. О.	119
Екзистенційна сутність творчості Мирослава Дочинця (за романом «Мафтей. Книга написана сухим пером») Чонка Т. С.	122
Жанр «воєнний щоденник» в новітній літературно-освітній парадигмі Шевчук Т. С.	127

ХУДОЖНЯ КОНЦЕПЦІЯ МИСТКИНІ В ПРОЗІ РАНЬОГО УКРАЇНСЬКОГО МОДЕРНІЗМУ

Крупка М. А.

*кандидатка філологічних наук, доцентка,
доцентка кафедри української літератури
Рівненський державний гуманітарний університет
м. Рівне, Україна*

Художня свідомість кінця XIX – початку XX століття актуалізує емансипаційну проблематику в різних контекстах. Письменницькі пошуки Ольги Кобилянської, Володимира Винниченка, Лесі Українки, Михайла Коцюбинського, Христі Алчевської та інших втілилися у місткі концепти та яскраві образи, запропонувавши нову систему гендерних координат. Деконструкції піддається персонажна структура сюжетів про сутність мистецтва. Ключова відмінність полягає в тому, що творчою особистістю постає жінка, приписана традицією до культурної чужості.

Патріархальний соціум не був готовий до нівеляції усталеної парадигми суспільства, за якою жінка існувала виключно у родинній спільноті. Питання про правомірність / неправомірність виходу жінок із приватної (родина, діти, господарство) в публічну царину (професійна діяльність, громадські інтереси, творча робота) було полемічним. Водночас, руйнуючи гендерні стереотипи, непересічна особистість потрапляла в поле внутрішнього конфлікту. Дослідниця Марія Моклиця пише, що у прозі Лесі Українки «вже болісно вирішується питання, як уживаються усередині кохання і творчість, ці різнонаправлені, а для жінки навіть конфліктні вектори людського життя» [3, с. 265]. У цей час формується мистецький наратив культивування внутрішнього «я» як психологічного захисту від рутини повсякдення. Так, Ольга Кобилянська у листі до Осипа Маковея зізнається: «Хвилями здаєш мені, що в мені жиє ще якоесь друге «я», ліпше, тонше; і що я мушу коритись і терпіти задля нього, немов та мати за свою дитину. Мушу його берегти і кормити, щоб не згнуло, а з ним і я» [2, с. 279]. Такий досвід, трансформований в автобіографізм модерного гатунку, породжує трагічні художні образи (alter ego авторок), які виходять поза межі патріархальної субординації поведінкових моделей та перебувають у стані екзистенційного пошуку. За влучним спостереженням Тамари Гундорової, всі персонажі Ольги Кобилянської – потенційні митці: «Вони тужать за грою і сприймають саме життя ... трагічно, з відчуттям майбутнього і в перспективі творчої

самореалізації. Ця туга за майбутнім і бажання самоздійснення у своїй суті феномени культуральні, вони належить до сфери культури, а не природи» [1, с. 41]. Мотив роздвоєності творчої особистості характеризує творчість Ольги Кобилянської, Любові Яновської, Лесі Українки, Євгенії Ярошинської та багатьох інших прозаїків кінця XIX – початку XX століть.

У ситуацію вибору між шлюбом та мистецтвом ставить Леся Українка героїню оповідання «Розмова». Шляхом самопрезентації розкривається складний та суперечливий характер жінки. Любовний наратив ілюструє фемінні та маскуліні поведінкові патерни персонажів. Орієнтація на суспільство не дозволяє журналістові перебороти гендерні стереотипи й вивершити любов шлюбом, погодившись на умови, які пропонує жінка: жити на її кошт, відмовитися від ролі чоловіка-годувальника. «Суспільні правила визначають психологію чоловіка, який ні за що не пожертвує заради кохання своїм хай і скромним, але чоловічим статусом, натомість жінка, якою б обдарованою не була, мусить цю жертву приносити безумовно» [3, с. 266]. У оповіданні патріархальна субординація стає фатальним вироком для закоханих. Мисткиня також не вільна від упереджень, які називає «акторськими забобонами»: «законному мужу» не годиться бути «попихачем театральним», проте літератор не погодився на роль «мужа цариці», а талант не дозволяє їй прийняти звичайну роль: «жінка свого мужа».

У художньому задумі Лесі Українки соціальні стереотипи – перешкода, яку персонажі не здатні перебороти. Для акторки пріоритетною бачиться професійна самореалізація, хист здавався «дужчим і від моєї любові, дужчим і дорожчим від неї, так, дорожчим» [5, с. 263]. Талант підноситься до сакрального рівня. Героїня намагається перенести на сцену переживання реального життя. Психологізація потрактовує таку ситуацію як класичний приклад сублімації. Для оповідачки любов співвідноситься зі стражданням, оскільки символізує жертву, натомість творчість стає полем вираження пережитих емоцій і почуттів, «я ридала і гинула з туги привселюдно, забуваючи не раз про публіку і про п'єсу та й про слова своєї ролі» [5, с. 267]. Акторка робить спробу сховатися від спопеляючої пристрасті на сцені, однак фатальне кохання руйнує талант: «Хист видавався мені тоді якимсь бездушним, розмальованим лянучими фарбами ідолом, і я починала ненавидіти його...» [5, с. 267]. Усвідомлення неможливості задовольнити свою любовну тугу провокує розвиток хвороби, що вражає і фізичну, і психічну структуру особистості. Заради мистецтва жінка відмовилася від любові, проте цей вибір зробив героїню мертвою, «пародією на живу людину» [5, с. 273]. Дисгармонія між почуттями та

реальністю веде до втрати життєвих орієнтирів. У оповіданні Лесі Українки «Розмова» кохання знищує суб'єктивність, інструменталізує мистця, позбавляє свободи творчості.

Художню концепцію прози Ольги Кобилянської дослідник Марко Павлишин трактує у перспективі «розповіді про героїню як виняткову особистість, часто обдаровану артистичним талантом, яка прагне вдосконалення двома паралельними шляхами: через якнайповніший розвиток свого творчого й інтелектуального потенціалу і через щастя у взаємному коханні з гідним і культурним чоловіком» [4, с. 235–236]. Характер Аглаї-Феліцітас (повість «За ситуаціями») цілком вкладається в таку парадигму. Героїні вже недостатньо здобути фах, аби забезпечити матеріальний добробут й довести навколишнім, на що здатні жінки. Вона розробляє життєву стратегію творчої самореалізації – прагне стати музиканткою, для здійснення цього амбітного плану подається на стипендію, водночас ладна «вступати до пошти або піти десь за куховарку» [2, с. 45], щоб заробити кошти і мати змогу вчитися в консерваторії.

Паралельно у повісті розгортається і любовний сюжет. Перша ситуація звернена до ідеального образу коханого-побратима Андрія, який вселив у мисткиню віру у власний талант: «Ти – музика, ти – подвійний артист..., так нехай я буду перший, що подає квіти за твій артизм ... Тебе ніхто не бачить на естраді, на сцені. А мої очі бачать...» [2, с. 17]. Ця любов, попри смерть коханого, назавжди залишиться ідеалом, за яким жінка буде в подальшому звіряти свої стосунки. Так, професор, який зацікавився Аглаєю-Феліцітас, одночасно приваблював і відштовхував її: «порив індивіда до автономності у своєму найбільш принциповому варіанті не терпить компромісу з бажанням іншої людини» [4, с. 236]. Постулюючи значущість мистецтва, героїня не здатна переступити через себе, через свій талант. «Між нами стоїть ще штука і ... хаотичність вашої молоді душі, що термосить вами на всі сторони, передусім штука, музика, в котрій ви тонете й себе самої не бачите» [2, с. 83], – говорить професор. Свобода асоціюється в жінки з музикою, а шлюб – із неволею, тому мисткиня категорично не приймає пораду подруги вийти заміж і за допомогою чоловіка «зрівноважити» себе. Патріархальній традиції героїня протиставляє власне розуміння свободи вибору: «Залишімся свободними й розлученими» [2, с. 82]. Аглая-Феліцітас воліє грати роль етеричної музи, аніж пізнати розчарування спільного життя: «А наколи стану вашою жінкою, то перемінюся наново в м'ясо і кров, і моя ліра, котра вас, може, тепер і захоплює, випаде з ваших рук, а тоді ... горе нам обом!» [2, с. 82]. Героїня, з одного боку, профанує шлюб як принципову неможливість, а з іншого – ідеалізує сакральний зв'язок з померлим

коханим: «Андрій був моїм Богом так, як нині є моїм Богом музика...» [2, с. 81]. У рецепції творця подружжя бачиться загрозою для мистецтва, яке потребує індивіда цілком і неподільно.

У повісті Ольги Кобилянської модерна жіноча суб'єктивність вступає у конфлікт із раціональним патріархальним світом, який уособлює професор. Цей усталений світ позначений чітко окресленими параметрами й догматичними тенденціями, що суперечить емоційності, хаотичності, емпатичності музикантки. Любовна колізія повісті ускладнюється появою ще одного персонажа, з яким Аглая-Феліцітас відчуває психологічну близькість: «Своїми вдачами вони подібні на себе» [2, с. 140]. Імпресарію приваблює жінку емоційним темпераментом, готовністю експериментувати, експресивністю і нестримним пошуком свого місця в житті. Однак за блискучою зовнішньою презентацією чоловіка ховається схильність до насильства та маніпуляції. Аглая-Феліцітас стає жертвою власних пристрастей та чужих амбіцій, і їй залишився один шлях – музика, яка, зрештою, й поєднала реалізацію таланту й віру в ідеальну любов.

У літературі кінця XIX – початку XX століття діагностується зміна гендерних рольових моделей: жінка виходить поза межі патріархальної звичаєності, стаючи частиною простору культури та демонструючи нові матриці поведінки. Опановуючи мистецький хист, героїня потрапляє у ситуацію вибору, що приводить до трагічної розчакнутості внутрішнього світу.

Література:

1. Гундорова Т. *Femina melancholica*. Стаття і культура в гендерній утопії Ольги Кобилянської. Київ : Критика, 2002. 272 с.
2. Кобилянська О. Твори : у 5 т. Київ : Держлітвидав, 1963. Т. 5. 768 с.
3. Моклиця М. *Леся Українка: реконструкція прочитань*. Київ : Кондор, 2022. 432 с.
4. Павлишин М. *Ольга Кобилянська: прочитання*. Харків : Акта, 2008. 357 с.
5. *Українка Леся*. Твори : у 12 т. Київ : Наукова думка, 1978. Т. 7. 576 с.